

צדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם.

ובגין דלית (ס"א דאית) שמוש בעלמא דין בתנא,
אוקמוה מארי מתניתין, כל המשמש
בתנא חלף. דתנא לתנא, בעלמא דין איהי.
נקודה שמושא דאתון. אבל בעלמא דאתי, לית
שמושא באתון, ובגין דא ספר תורה לית ביה
נקודה באתוני, אלא תנא, ובגין דא, מאן
דמשמש בספר תורה חלף. והכי, מאן דמשמש
במי ששונה הלכות, עליה אוקמוה רבנן,
דאשתמש בתנא חלף.

אתו בלהו מארי מתיבתאן, ואשתטחו קמיה,
ואמרו ודאי קדשא ברוך הוא מליל
בפומך, וליה אנן סגדין. ואנן אשתמודעין במלין
אלין, דלית ילוד אשה אחרא בר מינד, יכיל

לשון הקודש

תנים. ולכן מי שמשמש בספר תורה
חולף, וכך מי שמשמש במי ששונה
הלכות, עליו בארו רבותינו
שהמשמש בתנא - חולף.

באנו כל ראשי הישיבות והשתטחו
לפניו ואמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא
מדבר בפיה, ולו אנו משתחוים. ואנו
מכירים בדברים הללו שאין ילוד אשה
אחר פרט לה שיכול לדבר אותם. ודאי

אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא
תשמיש המטה, אלא צדיקים יושבים
ועטרוניהם בראשיהם.

ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתנא,
בארו בעלי המשנה, כל המשמש
בתנא חלף. שתג למטה הוא בעולם
הזה. הנקדה שמוש האותיות. אבל
בעולם הבא אין שמוש באותיות, ולכן
בסתר תורה אין נקוד באותיותיו, אלא

לְמַלְלָא לֹון. וְדַאי מַלְיוֹן אֵליוֹן, קָא סְהַדִין בְּךָ, דְאֵנְתָּ
 הוּא דְאֵתְמַר בֵּיהּ, (במדבר יב) פַּה אֵל פַּה אֲדַבֵּר בּוֹ.
 לִית לְעַכְבָּא לְאֵלֵיהּוּ גַבְךָ, אֵלָא לְפִיִּסָא לִיהּ
 לְקוּדְשָא בְרִיךְ הוּא, לְנַחְתָּא לִיהּ לְגַבְךָ, מַלְיָא
 עוֹתָרָא, מַלְיָא סְגוּלוֹת לְגַבְךָ.

רַעֲיָא מְהִימְנָא, עֶבֶד נְאֻמָּן, לְגַבְךָ עֶבֶד עֵבְרִי, (דברים
 טו) הַעֲנִיב תַעֲנִיב לּוֹ. הַעֲנִיב לִיהּ, תַעֲנִיב
 לְבָנָיו, בְּמַלְיוֹן גְּנִיזוֹן אֵליוֹן. (דברים טו) וּמַגְרָנְךָ: גְּרָנָה
 שֶׁל תּוֹרָה דִילְךָ. וּמִיִּקְבְּךָ, בְּגֵרָן וַיִּקֵּב קָרָא מְמַלְלָא,
 בְּמָה דְאוּקְמוּהָ מְאִרֵי מִתְנִיתִין, בְּפִסּוּלַת גֵרָן וַיִּקֵּב
 הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

יִק"ב: י"חוד. ק"דוֹשָה. ב"רְכָה דְקוּדְשָא בְרִיךְ
 הוּא. וְדָא שְׂכִינְתָא, דְאֵיהִי בְרָכָה,
 דְקוּדְשָא בְרִיךְ הוּא, מִיִּמְנָא. וְאֵיהִי קְדֻשָּׁה

לשון הקודש

- לוֹ, תַעֲנִיב - לְבָנָיו, בְּדַבְרִים הַגְּנוּזִים
 הַלְלוֹ. וּמַגְרָנְךָ - גְּרָנָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלְךָ.
 וּמִיִּקְבְּךָ - בְּגֵרָן וַיִּקֵּב הַכְּתוּב מְדַבֵּר,
 כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ בְּעֵלֵי הַמְּשֻׁנָה, בְּפִסּוּלַת גֵרָן
 וַיִּקֵּב הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

יִק"ב - י"חוד, ק"דוֹשָה, ב"רְכָה שֶׁל
 הַקְּדוּשָׁה בְרִיךְ הוּא. וְזוֹ הַשְּׂכִינְתָּה, שֶׁהִיא
 בְּרָכָה שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְרִיךְ הוּא מִיִּמֵּין,

שֶׁהַדְּבָרִים הַלְלוֹ מְעִידִים בְּךָ שֶׁאַתָּה הוּא
 שְׂנַאֲמַר בּוֹ (במדבר יב) פַּה אֵל פַּה אֲדַבֵּר
 בּוֹ. אֵין לְעַכְבָּא אֵת אֵלֵיהּוּ אֵלֵיךָ, אֵלָא
 לְפִיִּם אֵת הַקְּדוּשָׁה בְרִיךְ הוּא שִׁינְרִיד
 אוֹתוֹ אֵלֵיךָ, מְלָא עֶשֶׂר וּמְלָא סְגוּלוֹת
 אֵלֵיךָ.

רוֹעָה הַנְּאֻמָּן, עֶבֶד נְאֻמָּן, אֵלֵיךָ עֶבֶד
 עֵבְרִי - (דברים טו) הַעֲנִיב תַעֲנִיב לּוֹ. הַעֲנִיב

מִשְׁמַאלֵיהָ. וְאִיהִי יְחֻדְיָהּ, בְּאֶמְצָעֵיתָא. וְקוּדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא, הָכִי סְלָקִין אֶתְוִי דִּילֵיהָ, יב"ק. בְּגִזְוֹנָא
 (ד' קט"ז ע"ב) דָּא, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּחֻשְׁבֹן יב"ק.

וּמֵאן דְּאִיהוּ בְּק"י בְּהַלְכָּה דִּילֵיהָ, דְּאִיהִי שְׂכִינְתָא,
 קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִמֵּיהָ. וּבְגִינָה לָא יִזְוּ
 מֵינָה לְעֵלָם. דְּאִית הַלְכָּה דְּאִיהִי נַעֲרָה דִּילָהּ,
 מִסְטָרָא דְנַעַר, וּבְגִינָה אֶתְמַר הַלְכָּה כְּפִלוּנִי. אֲבָל
 הַלְכָּה דִּילָךְ, רַעֲיָא מְהִימְנָא, אִיהִי דְאֶתְמַר בְּהָ,
 הַלְכָּה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, מִפִּי הַגְּבוּרָה, יְהִיב לָךְ קְדָשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא, בְּרַתָּא דִּילֵיהָ.

וּבְגִין דָּא, עַל הַלְכוֹת אַחֲרֵינִין אֶתְמַר, (משלי לא) רַבּוֹת
 בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל. עַל הַלְכָּה דִּילָךְ אֶתְמַר,
 וְאַתְּ עֲלִית עַל כְּלָנָה. דְּאֶתְנַבְּרַת עַל כְּלָהּ, בְּגִבּוּרָה.
 (שופטים ו) יי' עִמָּךְ גְּבוּר הַחֵיל. אֶתְקִין (ס"א אֶתְתַּקַּפַּת) בְּךָ,

לשון הקודש

הַהַלְכָּה שְׁלָךְ, רוּעָה הַנְּאָמֵן, הִיא
 שְׁנַאֲמַר בְּהָ הַלְכָּה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. מִפִּי
 הַגְּבוּרָה נָתַן לָךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
 בְּתוֹ.

וְלִכְּן עַל הַלְכוֹת אַחֲרוֹת נְאָמַר, (משלי לא)
 רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל. עַל הַלְכָּה שְׁלָךְ
 נְאָמַר, וְאַתְּ עֲלִית עַל כְּלָנָה. שְׁהַתְנַבְּרַת
 עַל כְּלָם בְּגִבּוּרָה. (שופטים ו) ה' עִמָּךְ גְּבוּר
 הַחֵיל. גִּתְקִין (תתקפ) בְּךָ וְהַשְׁלִים בְּגִין

וְהִיא קְדָשָׁה מִשְׁמַאלוֹ, וְהִיא יְחֻדְוָה
 בְּאֶמְצָע, וְכָךְ עוֹלוֹת אוֹתִיוֹתָיו שֶׁל
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יב"ק. כְּמוֹ זֶה הַקְב"ה
 בְּחֻשְׁבֹן יב"ק.

וּמִי שְׁהוּא בְּק"י בְּהַלְכָּה שְׁלוֹ, שְׁהִיא
 הַשְׂכִּינָה - הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ,
 שְׂבִשְׂבִילָה לָא יִזְוּ מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם. שְׂיִשׁ
 הַלְכָּה שְׁהִיא נַעֲרָה שְׁלָה מַצַּד שֶׁל נַעַר,
 וּבְגִלְלָה נְאָמַר הַלְכָּה כְּפִלוּנִי. אֲבָל

וְאַשְׁלִים בְּנֵינָא דְמִלְכָא, וְאִיהוּ בְנֵי בְנֵינִיה עַל
פּוּמָךְ, וְעַל יַדְךָ, וּפְאַה חוּלְקָךְ.

פְּתַח רַעִיא מְהִימְנָא וְאָמַר, (בראשית מח) הַמְּלֹאךְ
הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, דְּאִיהִי שְׂכִינְתָא,
דְּאִתְמַר בְּהּ, (שמות יד) וַיִּסַּע מִלְּאךְ הָאֱלֹהִים. וַיִּבְרַךְ
לָכֵן בְּעֵלְמָא דְאִתִּי. וַיִּדְגּוּ לָרַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ,
בְּעֵלְמָא דִּין. לְמַחְוֵי שְׁלֻטְנוּתְכוֹן בְּתַרִּין עֲלָמִין,
דְּאִתּוֹן חַיִּין. דְּמֵאֵן דְּאִיהוּ מְעֵלְמָא דָּא, חֵי אִתְקַרִּי.
בְּמַה דְּכִתִּיב, (משלי ג) עֵץ חַיִּים הוּא לְמַחְזִיקִים בְּהּ.
חַיִּים תַּפְּן, חַיִּים הָכָא.

מַה דְּלָאוּ הָכֵי, מָאֵן דְּאִיהוּ מְלוּבָשׁ בְּאֵלִין קְלִיפִין,
דְּעוֹר וּבָשָׂר וְעַצְמוֹת וְגִידִים דְּגוּפָא שְׁפָלָא,
דְּרוּחָא הוּא מִית תַּפְּן. מַה מִּיתָא, לָא חֵמִי וְלָא
שְׁמַע וְלָא מְמַלְל וְלִית לִיה תְּנוּעָה בְּכָל אַבְרִין

לשון הקודש

שְׂאֵתֶם חַיִּים. שְׂמִי שְׂהוּא מְהַעוֹלָם הוּוּה
נְקָרָא חֵי, כְּפַתּוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הוּא
לְמַחְזִיקִים בְּהּ. חַיִּים שָׁם - חַיִּים כָּאֵן.
מַה שְׂאִינוּ כְּדָ, מִי שְׂהוּא מְלַבֵּשׁ
בְּקַלְפוֹת הַלְלוֹ, שְׁל עוֹר וּבָשָׂר וְעַצְמוֹת
וְגִידִים שְׁל הַגּוּף הַשְּׁפָל, שְׂהָרוּחַ מִתָּה
שָׁם. מַה הַמֵּת לָא רוּחָה וְלָא שׁוּמַע וְלָא
מְדַבֵּר וְאִין לוֹ תְּנוּעָה בְּכָל אִיבְרִין, כְּדָ

הַמְּלֹאךְ, וְהוּא בּוֹנָה בְּנֵינוּ עַל פִּיד וְעַל
יַדְךָ. אִשְׁרִיךְ!

פְּתַח הַרוּעָה הַנְּאָמֵן וְאָמַר, (בראשית מח)
הַמְּלֹאךְ הַגּוֹאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, שְׂהִיא
הַשְׂכִּינָה שְׁנַאֲמַר בְּהּ (שמות יד) וַיִּסַּע מִלְּאךְ
הָאֱלֹהִים. וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם בְּעוֹלָם הַכָּא,
וַיִּדְגּוּ לָרַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
שְׂתַהֲיָה שְׁלִיטְתְּכֶם בְּשָׁנֵי עוֹלְמוֹת

דיליה. הָכִי רוּחָא, לָא חָזָא דְלַעִיל מְנִיָּה. דְּאֶתְמַר
בְּאוּרִיָּתָא עֲלִיָּהוּ, דְּעַ מַה לְמַעְלָה מִמֶּךָ, עֵינִ רוּחָה
וְאֵיזֵן שׁוּמְעַת, וְכָל מַעֲשִׂיךְ בְּסִפְרֵי נְכֻתָבִים.

דְּכַמָּה מְלֻאכִין אֲזַלִּין עִמֵּיהּ, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן, (תהלים
xx) כִּי מְלֻאכִיו יִצְוֶה לָךְ. וְלִית לִיה רְשׁוּ
בְהַאי גּוּפָא, לְאַסְתְּכֻלָּא בְּהוֹן, וְלִמְשִׁמַּע בְּקִלְיָהוֹן,
דְּאֵינֹן חֵיוֹן דְּאֶשָּׂא, מִמְלָלָן וּמְקַדְשָׁן וּמְבָרְכָן
וּמְיַחְדָּן לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא, עִם יִשְׂרָאֵל בְּחָדָא. כָּל
שְׂכֵן לְשְׁכִינְתָא, דְּאֵיָּהּ עֲלִיָּהוּ. כָּל שְׂכֵן קְדָשָׁא
בְּרִידָה הוּא דְּאֵיָּהּ לְעִילָא מִן שְׁכִינְתֵיהּ, דְּבָהּ מְקַבֵּל
צְלוֹתֵין דְּיִשְׂרָאֵל.

וּבְגֵינִ חוּבִין, הוּוּ מְתַלְבְּשִׁין בְּאֵלִין קְלִיפִין. בְּגֵוּזָא
דְּאָדָם, דְּחֻבֵי אֲבָהֵתְהוֹן בִּידֵיהוֹן. וְהַאי אֵיָּהּ
דְּאוּקְמוּתָהּ מְאֵרֵי מְתַנִּיתִין, בְּשִׂאוּחֵיוֹן מַעֲשֵׂה

לשון הקודש

מְדַבְּרוֹת וּמְקַדְּשׁוֹת וּמְבָרְכוֹת וּמְיַחְדָּוֹת
אֵת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל
בְּאַחַד, כָּל שְׂכֵן אֵת הַשְּׁכִינָה שְׁהִיא
עֲלֵיהֶם, כָּל שְׂכֵן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁהוּא מַעַל לְשְׁכִינְתּוֹ, שְׂכֵן הוּא מְקַבֵּל
אֵת תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּמְשׁוּם הַחֲטָאִים הָיוּ מְתַלְבְּשִׁים
בְּקִלְפוֹת הַלָּלוּ, כְּמוֹ שְׂאָדָם שְׁחָטָא

הַרוּחַ לָא רוּחָה לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, שְׁנַאֲמַר
עֲלֵיהֶם בְּתוֹרָה, דְּעַ מַה לְמַעְלָה מִמֶּךָ –
עֵינִ רוּחָה וְאֵיזֵן שׁוּמְעַת, וְכָל מַעֲשִׂיךְ
בְּסִפְרֵי נְכֻתָבִים.

שְׂכֵמָה מְלֻאכִים הוֹלְכִים עִמוֹ, שְׁנַאֲמַר
בְּהֵם (תהלים xx) כִּי מְלֻאכִיו יִצְוֶה לָךְ. וְאֵיזֵן
לוֹ רְשׁוּת בְּגוּף הַזֶּה לְהַסְתַּבֵּל בְּהֵם
וְלִשְׁמַע בְּקוֹלָם, שְׁהֵם חֵיוֹת שְׁלֵ אִשׁ,

אבותיהם בידיהם. ובגין אליו קליפין דחובין, אָמר
 קָרָא, (ישעיה נט) כּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵיכֶם
 לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם. וּבְגִין אֵלָיו קְלִיפִין, קִדְשָׁא בְּרִיד
 הוּא מִתְּכַסְיָא בְּכַמָּה גַּדְפִין. דְּאִתְּמַר בְּהוֹן, (ישעיה ו)
 בְּשֵׁתִים יִכְסֶה פָּנָיו וּבְשֵׁתִים יִכְסֶה רַגְלָיו וְגו'.

לְעֵתִיד לְבָא, (ישעיה ל) וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרִיד וְהָיוּ
 עֵינֵיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיד. דְּאִתְּוֹן בְּהָא
 עֲלָמָא, דְּלִית לְכוּן קְלִיפִין וְעוֹרִין, אִית לְכוּן רְשׁוּ
 לְאַסְתְּכְּלָא בְּבִנֵי עֲלָמָא, וּבְנֵי עֲלָמָא (ס"א לית) אִית
 לוֹן רְשׁוּ לְאַסְתְּכְּלָא בְּכוּ. וּבְגִין דָּא, עָלִיכוּ אִתְּמַר
 דְּאִתְּוֹן חֵיִן, וְעֲלָמָא דְלְכוּן, עוֹלָם חַחִיִּים. אֲבָל
 עֲלָמָא שְׁפָלָא, דָּא עוֹלָם חַמְתִּים, דְּכָל אֱלֹהוֹת
 דְּאוּמִין דְּעֲלָמָא, מִבְּלַעְדֵּי יו', בְּלָהוֹן מִתִּים.

לשון הקודש

וְהָיוּ עֵינֵיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיד. שְׂאֲתִם
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂאִין לְכֶם קְלָפוֹת וְעוֹרוֹת,
 יֵשׁ לְכֶם רְשׁוֹת לְהִסְתַּפֵּל בְּבִנֵי הָעוֹלָם,
 וּלְבִנֵי הָעוֹלָם (אין) יֵשׁ רְשׁוֹת לְהִסְתַּפֵּל
 בְּכֶם, וּלְכֹן עֲלִיכֶם נֹאמַר שְׂאֲתִם חֵיִים,
 וְעוֹלְמְכֶם הוּא עוֹלָם חַחִיִּים. אֲבָל הָעוֹלָם
 הַשְּׁפָל הוּא עוֹלָם חַמְתִּים, שְׁפָל אֱלֹהוֹת
 שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם מִבְּלַעְדֵּי ה', כָּלָם
 מִתִּים.

אבותיהם בידיהם. וְהָיוּ שְׂבָאֵרוּ בְּעֲלֵי
 הַמְּשֻׁנָּה, כְּשִׂאוּחִזִּים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם
 בִּידֵיהֶם. וּמִשׁוּם הַקְּלָפוֹת הִלְלוּ שֶׁל
 הַחַמְטָאִים, אָמַר הַכְּתוּב (ישעיה נט) כּי אִם
 עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין
 אֱלֹהֵיכֶם. וּבְשִׁבִיל הַקְּלָפוֹת הִלְלוּ הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מִתְּכַסֵּה בְּכַמָּה כְּנָפִים,
 שְׂבָהֶם נֹאמַר (שם ו) בְּשֵׁתִים יִכְסֶה פָּנָיו
 וּבְשֵׁתִים יִכְסֶה רַגְלָיו וְגו'.

לְעֵתִיד לְבָא, (שם ז) וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרִיד

אמר ליה רבי שמעון, (בונינא קדישא) (נ"א רעיא מהימנא),
 עם כל דא, דאנת לא יכיל לאסתכלא
 בבני עלמא דאתי בעיינין, ולא במלאכיא, כל שפן
 בקודשא בריך הוא ושכינתיה, אבל בעין השכל
 דלבד, את חזי בכלא בבני עלמא דאתי, ובמלאכין
 ובקודשא בריך הוא ושכינתיה. דסחרין לך. ובנין
 דא אמר שלמה, דכתיב ביה (מלכים א ה) ויחכם מכל
 האדם, (קהלת א) ולפי ראה הרבה חכמה ודעת.

אבל בנבואה, לית לכון רשו לאסתכלא ביה (כל
 שפן) נביא בעין השכל, אלא בעיינין, דאיהי
 מראה וחזיון דעיינין, דא הוא דכתיב, (במדבר יב)
 במראה אליו אתודע. ועוד בחזיון לילה, מראה
 ביממא, חזיון בליליא, וכלא בעיינין, ולא בעין
 השכל דלבא. ועיינין אינון תרי סרסורי דלבא,

לשון הקודש

מכל האדם, (קהלת א) ולפי ראה הרבה
 חכמה ודעת.

אבל בנבואה אין רשות להסתכל בו (כל
 שפן) נביא בעין השכל, אלא בעינים,
 שהיא מראה וחזיון העינים. זהו שכתוב
 במראה אליו אתודע. ועוד בחזיון לילה
 - מראה ביום, חזיון בלילה. והכל
 בעינים, ולא בעין השכל של הלב.
 והעינים הן שני סרסורי הלב, ומשמשים

אמר לו רבי שמעון, (המנורה הקדושה) (רועה
 הנאמן), עם כל זה שאתה לא יכול
 להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא
 במלאכים, כל שפן בקדוש-ברוך-הוא
 ושכינתו, אבל בעין השכל של לבד
 אתה רואה את כל בני העולם הבא,
 ובמלאכים ובקדוש ברוך הוא ושכינתו
 שמקיפים אותך. ומשום זה אמר
 שלמה, שכתוב בו (מלכים-א ה) ויחכם

וּמְשַׁמְשֵׁין דִּילִיָּהּ. וְאִיהוּ מְלָפָא בִּינֵיהוּ (לְנַבִּייהוּ), וּבְגִין
דָּא, חָכְם עָדִיף מִנְבִּיא. וְהָכִי הוּא תַרְיִן אֲוִדְנִין,
תַרְיִן שְׁמַשֵׁי דְלָפָא.

וּבְגִין דָּא אִוְקְמוּהָ רַבָּנָן, הֲלֵב רוּאָה, וְהֲלֵב שׁוּמְעָ.
וְלֹא עוּד, אֶלְא דְאַתְמַר בְּלֵב, הֲלֵב מִבִּין,
הֲלֵב יוֹדְעָ. (שמות לא) וּבְלֵב כָּל חָכְם לֵב נָתַתִּי חֲכָמָה.
הָרִי חֲכָמָה וְתַבּוּנָה וְדַעַת בְּלָפָא. וּבְהוֹן אֲתַעְבִּידוּ
שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, וְתַהוּמִין. וּבְהוֹן אֲתַעְבִּיד מִשְׁכָּנָא, (דף
קט"ז ע"א) הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שמות לא) וְאַמְלֵא אוֹתוֹ רוּחַ
אֱלֹהִים בְּחֲכָמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת. מַה דְלִית פּוּלִי
הָאִי בְּעֵינִין.

וְרַעֲיָא מְהִימְנָא, מָאן דְכוּלִי הָאִי בְלַבִּיהּ, יִתִּיר
חַזִּי מִן נְבִיא, כָּל שְׁכַן מַחֲשַׁבְתָּא דִּילָךְ.
דְלִית לָהּ סוּף, וּבָהּ תַסְתַּפֵּל, בְּהָהוּא, דְלִית בִּיהּ
סוּף, מַה דְלֹא הָוָה לָךְ רִשׁוּ בְקַדְמוּתָא לְאַסְתַּבְלָא

לשון הקודש

שְׁמַיִם וְאַרְצָא וְתַהוּמוֹת, וּבְהֵם נַעֲשָׂה
הַמְשַׁכֵּן. זְהוּ שְׁכָתוּב (שם) וְאַמְלֵא אוֹתוֹ
רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֲכָמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת.

מַה שְׁאִין כָּל זֶה בְּעֵינִים.

וְרוּעָה הַנְּאֻמָּן, מִי שְׁכַל זֶה בְּלִבּוֹ רוּאָה
יִתִּיר מִנְבִּיא, כָּל שְׁכַן מַחֲשַׁבְתָּא שְׁאִין
לָהּ סוּף, וּבָהּ תַסְתַּפֵּל בְּאוֹתוֹ שְׁאִין לוֹ
סוּף, מַה שְׁלֵא הִיָּתָה לָךְ רִשׁוֹת

שְׁלוֹ, וְהוּא מְלָךְ בִּינֵיהֶם (אֱלֹהִים), וְלִבָּן
חָכְם עָדִיף מִנְבִּיא. וְכַךְ הֵם שְׁתֵּי
הָאֲוִנִים, שְׁנֵי שְׁמַשֵׁי הֲלֵב.

וּמְשׁוּם זֶה פְּרִשׁוּהָ רַבּוּתֵינוּ, הֲלֵב רוּאָה
וְהֲלֵב שׁוּמְעָ. וְלֹא עוּד, אֶלְא שְׁנַאֲמַר
בְּלֵב, הֲלֵב מִבִּין, הֲלֵב יוֹדְעָ. (שמות לא)
וּבְלֵב כָּל חָכְם לֵב נָתַתִּי חֲכָמָה. הָרִי
חֲכָמָה וְתַבּוּנָה וְדַעַת בְּלֵב, שְׁבָהֶם נַעֲשׂוּ

בְּעֵינַיִן. הָרָא הוּא דְכְתִיב, (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי
וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ.

אֵלֶיךָ טַפְשֵׁי דְלִבָּא, אֵינֻן מִתִּין, וְסוּמִין בְּאֵלֶיךָ
קְלִיפִין. אַבְל לְגַבְדָּא, לֹא אֵינֻן חֲשִׁיבִין
כְּלוּם, וְלֹא מַפְסִיקִין בִּינְדָּא לְבִין קְדָשָׁא בְּרוּךְ הוּא
וּשְׁכִינְתֵיהּ, וְכָל בְּנֵי עֲלָמָא דְאֵתֵי, וּמְלָאכִין, דְהָכֵי
יִיעוּל לְגַבְדָּא בְּאֵינֻן חֲלוּנִין, דְעֵינַיִן, וְאוּדְנִין, וְנוֹקְבֵי
חוּטְמָא, וּפּוּמָא. כְּמִלְפָּא דִיִּיעוּל בְּאֵתְכִסְיָא לְחֲדָרֵי
חֲדָרִים, לְמִלְלָא עִם בְּרִיה. וּבְגִין דָּא, מְצַלִּין יִשְׂרָאֵל
בִּיה בְּצִלּוֹתָא דְלְהוֹן, אֵתָה חוּפְשׁ כָּל חֲדָרֵי כְּטָן
רוּאָה כְּלִיּוֹת וְלֵב וְאִין כָּל דְּבָר נְעֲלָם מִמֶּךָ.

וְהֵינֻן דְאָמַר שְׁלֹמֹה, (שיר השירים ב) מִשְׁגִּית מִן
הַחֲלוּנוֹת וְגו'. וְאֵלֶיךָ אֵינֻן חֲלוּנוֹת,
דְעֵינַיִן וְאוּדְנִין וְנוֹקְבֵי חוּטְמָא וּפּוּמָא בְּאֵלֶיךָ שְׁבַעָה

לשון הקודש

וְהָאֲזִנִּים וְנִקְבֵי הַחֹטֶם וְהַפֶּה, כְּמוֹ מְלֶכֶךְ
שְׁנַכְנַם בְּכַסּוּי לְחֲדָרֵי חֲדָרִים לְדַבֵּר עִם
בְּנֹו. וּמִשׁוּם זֶה מִתְפַּלְלִים יִשְׂרָאֵל בּוֹ
בְּתַפְלָתָם: אֵתָה חוּפְשׁ כָּל חֲדָרֵי כְּטָן
רוּאָה כְּלִיּוֹת וְלֵב וְאִין כָּל דְּבָר נְעֲלָם
מִמֶּךָ.

וְהֵינֻן מַה שְׁאָמַר שְׁלֹמֹה, (שיר ב) מִשְׁגִּית
מִן הַחֲלוּנוֹת וְגו'. וְאֵלָה הֵם הַחֲלוּנוֹת שֶׁל

בְּרֵאשׁוּנָה לְהַסְתַּכֵּל בְּעֵינַיִם. זֶהוּ שְׁפָתוֹב
(שם א) וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ.
טַפְשֵׁי הַלֵּב הִלְלוּ הֵם מִתִּים, וְעוּרִים
בְּקַלְפוֹת הִלְלוּ. אַבְל אֵלֶיךָ אֵינִם
חֲשׁוּבִים כְּכְלוּם, וְאֵינִם מַפְסִיקִים בִּינְדָּא
לְבִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינְתּוֹ, וְכָל
בְּנֵי הָעוֹלָם הֵבֵא וְהַמְלָאכִים, שְׂכָדָּא יִכְנַם
אֵלֶיךָ בְּאוֹתָם חֲלוּנוֹת שֶׁל הָעֵינַיִם

נוקבין, נשמתא סליקת, בשבעה מיני בוסמין, והכי
 צלותא סליקת באלין ז' בוסמין, דאינון (שיר השירים ד)
 נרד וברכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר
 ואהלות עם כל ראשי בשמים. בטהוא זמנא
 דצלותא הכי סליקת, מקטרת מר וכו'. הקדוש
 ברוך הוא שאיל עלה, (שיר השירים ג) מי זאת עולה מן
 המדבר מקטרת מר ולבנה וגו'. מי זאת ודאי,
 מסטרא דמ"י איהו ודאי בינה, פלילא משבעה
 מיני בוסמין.

ודא קריאת שמע, פלילא מחמשין תרעין, דאינון
 חמשה ועשרין חמשה ועשרין. פלילא
 משבעה ברבאן, בשחר שתים לפניה, ואחת
 לאחריה, ובערב שתים לפניה, ושתיים לאחריה.
 ואינון, (דברי הימים א כט) הגדלה והגבורה והתפארת

לשון הקודש

מקטרת מר ולבנה וגו'. מי זאת ודאי,
 מצד של מ"י היא ודאי בינה, פלולה
 משבעה מיני בשמים.

וזו קריאת שמע, פלולה מחמשים
 שערים, שהם כ"ה כ"ה, פלולה משבע
 ברכות, בשחר - שתים לפניה ואחת
 לאחריה, ובערב - שתים לפניה ושתיים
 לאחריה, והם: הגדלה והגבורה
 והתפארת והנצח וההוד, עד לך ה'

עינים ואזנים ונקבי החטם והפה.
 בשבעת הנקבים הללו עולה הנשמה
 בשבעה מיני בשמים, וכך התפלה עולה
 בשבעה הבשמים הללו, שהם: (שם ד) נרד
 וברכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה
 מר ואהלות עם כל ראשי בשמים.
 באותו זמן שפך התפלה עולה, מקטרת
 מר וכו'. הקדוש ברוך הוא שואל עליה,
 (שם א) מי זאת עלה מן המדבר וגו',

וְהִנָּצַח וְהַהוּד, עַד לָךְ יְיָ הַמַּמְלָכָה, דְּאִיהִי מַלְכוּת.
 דְּאִיהִי כְּלִילָא מִתְּלַת בּוֹסְמִין. מְקַטְרַת מֵר, דָּא
 כְּתֵר. וְלַבּוֹנָה, דָּא חֲכָמָה. מִכַּל אַבְקַת רוּכַל, דָּא
 בִּינָה. קוּם אַשְׁלִים בְּקוּדִין דְּמָרְךָ.

לא תהיה אחרי רבים לרעת וגו', אחרי רבים
 להטות. (שמות כג) אחרי רבים להטות, לית
 רבים פחות משלשה ואי לית בית דין בשלשה,
 לית להטות בתר דיניה. בית דין: שכינתא.
 בשלשה: תלת חיון דמרכבתא דילא, ואיהי דין
 תורה, דין אמת, עמודא דאמצעיתא. וכל דיין
 דלא דן דין אמת לאמתו, דא איהו כאילו
 אשליט סמא"ל בעלמא. (דניאל ח) ותשלך אמת
 ארצה, ואפיל שכינתא עמיה, ויקים גיהנם, בת
 זוגיה דסמא"ל, עם סמא"ל. באתר דדין אמת,

לשון הקודש

בשלשה, אין להטות אחר דינו. בית דין
 - שכינה. בשלשה - שלש חיות
 המרכבה שלה, והיא דין תורה, דין
 אמת, העמוד האמצעי. וכל דין שלא דן
 דין אמת לאמתו, והו כאילו השליט את
 סמא"ל בעולם. (דניאל ח) ותשלך אמת
 ארצה, והפיל עמה את השכינה, ויקים
 את גיהנם, בת הזוג של סמא"ל עם

הממלכה, שהיא מלכות, שהיא כלולה
 משלשה בשמים: מקטרת מר - זה
 כתר, ולבונה - זו חכמה, מכל אבקת
 רוכל - זו בינה. קום והשלם את מצוות
 רבונך.

לא תהיה אחרי רבים לרעת וגו', אחרי
 רבים להטות. אחרי רבים להטות - אין
 רבים פחות משלשה, ואם אין בית דין

יִזְקִים שְׁפַת שָׁקֶר. דִּין אֱמֶת, עֲמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא.
שְׁפַת שָׁקֶר גִּיהֶנָם וּסְמָא"ל.

וּבְגִין דָּא, כַּד בְּיִין דִּין דִּין, גִּיהֶנָם פְּתוּחָה לְפָנָיו
מִשְׁמָאלוּ, בַּת זוּגְיָה דְסְמָא"ל. וְחָרַב עַל
צְנָארוּ, מִלְאָךְ הַמְּוֹת. סְמָא"ל מֵאַחֲרוֹי מַעַל
צְנָאֲרִיהָ. וְגַן עֵדֶן פְּתוּחָה לִימִינֶיהָ, וְעֵץ הַחַיִּים פְּתוּחָה
לְקַמִּיָּה, עַל רִישֶׁיהָ.

אִי דִן דִּינָא דְשָׁקֶרָא, שְׁלִיט עָלֶיהָ מִלְאָךְ הַמְּוֹת,
וְשָׁחִיט לִיהָ, וּלְבַתֵּר אֹזְקוּד לִיהָ בְּגִיהֶנָם. וְאִי
דִן דִּין אֱמֶת, קְדָשָׁא בְּרוּךְ הוּא יִיעוּל לִיהָ לְגַן עֵדֶן,
וְאַטְעִים לִיהָ מֵאִילָנָא דְחַיִּי, דְכֻתִּיב עָלֶיהָ, (בראשית ג)
וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעוֹלָם. דְאֵתְבָרִי
בְּאוּרִייתָא, דְאֵתְבָר בָּהּ, עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים
בָּהּ. עֵץ חַיִּים, תְּפַאֲרֶת. חַיִּים דִּילִיָּה חֲכָמָה וּבִינָה.
חַיִּי הַמְּלָךְ וּדְאִי.

לשון הקודש

על ראשו.

אם דין דין שקר, שולט עליו מלאך
המנות ושוחט אותו, ואחר כך שורף
אותו בגיהנם. ואם דין דין אמת, הקדוש
ברוך הוא יבניסו לגן עדן ומטעים אותו
מעץ החיים, שפתיב עליו (בראשית א) ולקח
גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם. שנברא
בתורה, שבה נאמר (משלי א) עץ חיים היא

סמא"ל. במקום של דין האמת יקים
שפת שקר. דין אמת - עמוד האמצעי.
שפת שקר - גיהנם וסמא"ל.

ומשום כך, בשדן דין דין, גיהנם
פתוחה לפניו משמאלו, בת זוגו של
סמא"ל. וחרב על צנארו, מלאך המוות.
סמא"ל מאחוריו מעל צנארו, וגן עדן
פתוח לימינו, ועץ החיים פתוח לפניו

וּלְעוֹלָם, דִּינָא דְמַלְכוּתָא, דִּינָא. וְדִינָא בְּלֵב,
 וְאַתְמַר בֵּיה, הֲלֵב רוּחָה. וּבְגִין דָּא,
 אִין לֹ לְדִיִּין אֶלָּא מַה שְּׁעִינִי רוּחֹת. וְהָכָא לִית
 דִּיִּין, אֶלָּא קְדֻשָּׁא בְּרוּךְ הוּא. מַה שְּׁעִינִי רוּחֹת,
 (דברי הימים ב טז) כִּי יִי עֵינָיו מְשׁוּמָטוֹת. (איוב לד) עֵינָיו עַל
 דְּרַכֵּי אִישׁ.

וּבַהוֹן, (שיר השירים ב) מְשֻׁגָּת מִן תַּחְלוּנוֹת. בְּזוּ נוֹקְבִין
 דְּבַר נָשׁ, בְּתַרִּין עֵינִין, וְתַרִּין אוּדְגִין,
 וְתַרִּין נוֹקְבִין דְּחוּמְכָא, וּפּוּמָא. הָא ז' דְּאָמָא
 עֲלָאָה. וְהָכִי בְּעוּבְדוֹי אֶסְתַּפֵּל בְּשִׁבְעַ, מְסַטְרָא
 דְּשְׂכִינְתָא תַתָּאָה, בְּב' יְדִין וְצוּאָר תַלְתַּ, וְגוּף וּבְרִית
 תַרִּין, הָא חֲמִשׁ. תַרִּין רַגְלִין, הָא שְׁבַע. י"ה, יו"ד
 ה"א, בְּשִׁבְעַ אֲתוּון דִּילִיה, אֶסְתַּפֵּל בְּשִׁבְעַ נוֹקְבִין
 דְּרִישָׁא, (דף קי"ז ע"ב) נְקָבִים: עַל שֵׁם נְקָבָה, דְּנְקָבִיהָ

לשון הקודש

נְקָבִי הָאָדָם: בְּשִׁתִּי עֵינִים, וּשְׁתִּי אֲזֻנִים,
 וּשְׁנֵי נְקָבֵי הַחֶסֶם, וְהַפֶּה. הָרִי שְׁבַע שָׁל
 הָאֵם הָעֲלִיוֹנָה. וְכָךְ בְּמַעֲשָׂיו הַסְתַּפֵּל
 בְּשִׁבְעַ מִצַּד הַשְּׂכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, בְּשִׁתִּי
 יָדַים וְצוּאָר – שָׁלֵשׁ, וְגוּף וּבְרִית –
 שְׁתַּיִם. הָרִי חֲמִשׁ. שְׁתֵּי רַגְלַיִם – הָרִי
 שְׁבַע. י"ה, יו"ד ה"א – בְּשִׁבְעַ אוֹתוֹתָיו
 מְסַתְּפֵל בְּשִׁבְעַת נְקָבֵי הָרֵאשׁ. נְקָבִים,
 עַל שֵׁם נְקָבָה, שְׁנְקָבִיהָ פְתוּחוֹת לְקַבֵּל.

לְמַחְזִיקִים בָּהּ. עֵין חַיִּים – תַּפְאֶרֶת. חַיִּים
 שָׁלוֹ חֲכָמָה וּבִינָה. חַיִּי הַמְּלֻךְ וְדָאִי.
 וּלְעוֹלָם דִּין הַמַּלְכוּת הוּא דִּין, וְהַדִּין
 בְּלֵב, וְנֶאמַר בּוֹ הֲלֵב רוּחָה. וְלִכְּן אִין לֹ
 לְדִין אֶלָּא מַה שְּׁעִינִי רוּחֹת. וְכָאן אִין
 דִּין אֶלָּא הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא. מַה שְּׁעִינִי
 רוּחֹת, כִּי ה' עֵינָיו מְשׁוּמָטוֹת. עֵינָיו עַל
 דְּרַכֵּי אִישׁ.
 וּבַחַן מְשֻׁגָּת מִן תַּחְלוּנוֹת בְּשִׁבְעַת

פְּתוּחוֹת לְקַבֵּל. ו"ה, וּא"ו ה"א, בְּשֶׁבַע אֲתוּוֹן דִּילִיה, אֲסִתְּפֵל בְּשֶׁבַע אַבְרִין דְּלִתְתָּא, דְּאֵינוּן תְּקוּנָא דְּנוּפָא, דְּבַהוֹן עֲשִׂית הַמְצוֹת.

אַשְׁתּוּ כְּנוּפּוּ דְּמִיָּא. וְעַל שֵׁם פְּקוּדִין, אֲתִקְרִיאוּ אַבְרִים. עַל שֵׁם שְׂכִינְתָּא, גּוּפָא. דְּמַסְטְרָא אַחְרָא לְבוּשָׂא, דְּאֵינוּן עוֹר וּבָשָׂר. הָדָא הוּא דְּכְתִיב, (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תִּשְׁכַּכְנִי, בְּאַתֵּר דְּלִית שְׂכִינְתָּא, הֵהוּא גּוּפָא לָא אֲתִקְרִי, אֶלָּא לְבוּשָׂא דְּאָדָם. דְּאֵיהוּ תוֹרָה, (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל. (ישעיה מד) כְּתִפְאָרֶת אָדָם לְשַׁבֵּת בֵּית. וּבְאַתֵּר דְּתַמָּן מְצוּה, אֲתִקְרִי גּוּפָא דְּאָדָם, כְּגוֹן גּוּפֵי הַלְכוֹת, וּפְסָקֵי דִּינִין.

קְדָשָׁא כְּרִיד הוּא שׁוּפְט, עֲמוּדָא דְּאֲמַצְעִיתָא. מַסְטְרָא דְּבִינָה, דְּאֵיהוּ יְהוָה. דִּינִין,

לשון הקודש

כְּמִקּוּם שְׂאִין שְׂכִינָה, אוֹתוּ הַגּוּף לָא נִקְרָא אֶלָּא לְבוּשׁ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא תוֹרָה, (ויקרא יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל. (ישעיה מד) כְּתִפְאָרֶת אָדָם לְשַׁבֵּת בֵּית. וּבְמִקּוּם שְׂשֵׁם מְצוּה נִקְרָא גּוּף שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ גּוּפֵי הַלְכוֹת וּפְסָקֵי דִּינִים. הַקְדוּשׁ כְּרִיד הוּא שׁוּפְט, הַעֲמוּד הַאֲמַצְעִי, מַצַּד שֶׁל הַבֵּינָה, שֶׁהוּא יְדוּ"ה.

ו"ה, וּא"ו ה"א - בְּשֶׁבַע אוֹתוּתוֹתוֹ מַסְתְּפֵל בְּשֶׁבַע הַאֲבִרִים שֶׁלְמִטָּה, שֶׁהֵם תְּקוּן הַגּוּף, שֶׁבָּהֶם עֲשִׂית הַמְצוּוֹת. אַשְׁתּוּ דוּמָה לְנוּפּוּ, וְעַל שֵׁם הַמְצוּוֹת נִקְרָאוּ אֲבִרִים. עַל שֵׁם הַשְׂכִּינָה - הַגּוּף. שֶׁמַּצַּד הָאֲחֵר לְבוּשׁוֹ, שֶׁהֵם עוֹר וּבָשָׂר. זֶהוּ שְׂכִתּוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תִּשְׁכַּכְנִי.

מספרא דמלכות. שומר, הוא שליט, (מספרא דיוסף
 הצדיק מתפון) ויוסף הוא השליט. וכל ספירן, אינון
 שופטים, מספרא דאמא עלאה, דתפארת שופט.
 ואינון שומרים, מספרא דמלכות. הצדיק מתפון
 שומר ומושל.

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג וגו'.
 (שמות כג) פקודא להשוות הפעלי דינין,
 ולהתרחק מדבר שקר, דלא יימרון משוא פנים (יש
 בדבר). דקודשא בריך הוא אתמר ביה, (דברים י) אשר
 לא ישא פנים. ול"א יק"ח שח"ד, בסופי תיבות
 אחר. האי דיין, צריך למחוי פגוונא דאחר, דאיהו
 יהו"ה אחר, דלא יקח שח"ד, דיהא איהו בדיוקניה.
 ובדינא להשוות תרווייהו כאחד, ולא יטה דינא
 לדא יתיר מן דא, אלא בתקלא חד, עד דיקבלון
 דינא. ולבתר, פל חד אתרן, בפום עובדוי.

לשון הקודש

ולהתרחק מדבר שקר, שלא יאמרו
 משוא פנים (יש בדבר), שהקדוש ברוך הוא
 נאמר בו (דברים י) אשר לא ישא פנים.
 ול"א יק"ח שח"ד - בסופי תבות אחר.
 הדין הזה צריך להיות פגון של אחר,
 שהוא ירו"ד אחר, שלא יקח שח"ד,
 שהוא יהיה בדיוקנו. ובדין להשוות
 שניהם כאחד, ולא יטה דין לזה יותר

דין מצד המלכות. שומר הוא שליט, (מצד
 של יוסף הצדיק משם (בראשית מב) ויוסף הוא
 השליט. וכל הספירות היו שופטים מצד
 של האם העליונה (בינה), שתפארת
 שופט. והם שומרים מצד המלכות.
 הצדיק משם שומר ומושל.

מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל
 תהרוג וגו'. מצוה להשוות פעלי דינים

וְאוֹקְמוּהָ מְאִירֵי מִתְּנִיתִין, צְדִיק יַצֵּר הַטּוֹב
שׁוֹפְטוּ. רָשָׁע, יַצֵּר הָרָע שׁוֹפְטוּ.
 בִּינּוּנִי, זֶה וְזֶה שׁוֹפְטוּ. מָאן דְּאִיהוּ מְאִילָנָא דְחַיִּי,
 לִית לִיה דִּינָא כְּלָל, לִית לִיה יַצֵּר הָרָע, וְדָא צְדִיק
 גָּמּוּר, וְדָא צְדִיק וְטוֹב לוֹ. וְלִית טוֹב, אֶלָּא תּוֹרָה.
 הָדָא הוּא דְכְתִיב, (משלי ד) כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם
 תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ. וְצְדִיק וְרָע לוֹ, מִסְטָרָא דְעֵין
 הַדְּעַת טוֹב וְרָע. וְאַמַּי אֶתְקַרֵּי צְדִיק בְּתַר דְּרָע
 לוֹ, דְּאִיהוּ יַצֵּר הָרָע. אֶלָּא, בְּגִין דְּטוֹב שְׁלִיט עָלֵיהּ,
 אֶתְקַרֵּי צְדִיק וְרָע לוֹ. דְּהַהוּא רָע אִיהוּ תַּחֲתַת
 רְשׁוּתֵיהּ. (ס"א כַּעֲבָדָא תַּחֲתַת רַבִּיחָא).

רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, אֶמַּי אֶתְקַרֵּי רָשָׁע. בְּגִין דְּאִיהוּ
אֶסְתַּלֵּק לְמַהוּי רִישָׁא יַצֵּר הָרָע דִּילִיחָא,
וְטוֹב אִיהוּ תַּחֲתַת רְשׁוּתֵיהּ, כַּעֲבָדָא תַּחֲתַת רַבִּיחָא.

לשון הקודש

לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ.
 וְצְדִיק וְרָע לוֹ, מַצֵּד שֶׁל עֵין הַדְּעַת טוֹב
 וְרָע. וְלָמָּה נִקְרָא צְדִיק אַחַר שְׂרַע לוֹ,
 שֶׁהוּא יַצֵּר הָרָע? אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁמוֹב
 שׁוֹלֵט עָלָיו נִקְרָא צְדִיק וְרָע לוֹ, שְׂאוּתוֹ

רע הוא תחת רשותו. (כַּעֲבָדָא תַּחֲתַת רַבִּיחָא).

רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, לָמָּה נִקְרָא רָשָׁע? מִשּׁוּם
שֶׁהוּא הַתְּעַלָּה לְהִיּוֹת רִישׁ בִּיצֵר הָרָע
שְׁלוֹ, וְהַטּוֹב הוּא תַּחֲתַת רְשׁוּתוֹ כְּמוֹ עֶבֶד

מַזְה, אֶלָּא בְּמִשְׁקַלֵּת אַחַת עַד שֵׁינְקִבְלוּ
 הַדִּין. וְאַחַר כֵּן כָּל אַחַד נִדּוֹן לְפִי
 מַעֲשָׂיו.

וּפְרָשׁוּהָ בְּעֵלֵי הַמִּשְׁנָה, צְדִיק - יַצֵּר
הַטּוֹב שׁוֹפְטוּ. רָשָׁע - יַצֵּר הָרָע שׁוֹפְטוּ.
 בִּינּוּנִי - זֶה וְזֶה שׁוֹפְטוּ. מִי שֶׁהוּא מַעֲן
 הַחַיִּים אֵין לוֹ דִּין כְּלָל, אֵין לוֹ יַצֵּר הָרָע,
 וְזֶה צְדִיק גָּמּוּר, וְזֶה צְדִיק וְטוֹב לוֹ. וְאֵין
 טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (משלי ד) כִּי